

8. *Фейерабенд П.* Против метода. Почерк анархистской теории познания / [пер. с англ. А.Л. Никифорова]. – М. : АСТ МОСКВА: ХРАНИТЕЛЬ, 2007. – 413 с.
9. *Хаген Г.* Синергетика. Иерархии неустойчивостей в самоорганизующихся системах и устройствах / [Пер. с англ.] – М. : Мир, 1995. – 420 с.

Халамендык В. В. Методология социологического исследования: современные научные подходы.

В статье рассмотрены основные научные подходы, которые используются в социологических исследованиях. Проанализирована сущность системного подхода, его основные понятия. Дана характеристика методологии синергетики и постмодернизма как современных методов социального познания, раскрыты их особенности и возможности как универсальной методологии и методологических инструментов отхода от классического рационализма и модернизма.

Ключевые слова: подходы, социологические исследования, системный метод, синергетика, постмодерн.

Khalamendyk V. V. Methodology of sociological research: modern scientific approaches.

Major scientific approaches used in sociological research are studied. The essence of systematic approach and its basic concepts are analyzed. The methodology of synergetics and postmodernism as modern methods of social cognition is characterized. Their features and capabilities are disclosed as universal methodology and methodological tools distinctive from classical rationalism and modernism.

Keywords: approaches, sociological research, systematic approach, synergetics, post-modernism.

Ячна Н. І.

СОЦІОЛОГІЧНА КОНЦЕПЦІЯ ВИЩОЇ ТА ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

У статті розглянута система освіти як механізм підготовки кадрів для народного господарства, а також як невід'ємний інститут соціалізації молоді. В освітніх методиках необхідно збалансувати профільну, фундаментальну та соціальну складові. Створення інтелектуального та соціального капіталу є важливим завданням сфери освіти. Виховний процес і роль куратора сьогодні мають формальний характер, тому існує потреба у формуванні їхнього фактичного статусу.

Ключові слова: соціологія освіти, компетентнісний підхід, європейські стандарти освіти, компетентний педагог, свідомо молодь.

Соціальне становище молоді на ринку праці обумовлене певною нестачею кваліфікованих робітників та надлишком трудових ресурсів з вищою освітою. Сучасні соціально-політичні та економічні умови такі, що значний відсоток пропозиції робочої сили формують молоді фахівці без професійного досвіду. Наявність недоліків у системі підготовки кадрів потребує невідкладного державного регулювання освітньої діяльності.

У травні 2013 року у Франкфурті-на-Майні члени Асоціації ректорів педагогічних університетів Європи прийняли «Педагогічну Конституцію Європи». Провідними із сформульованих в документі цінностей стали: людиноцентризм, толерантність, миролюбство, екологічна безпека, дотримання прав людини, солідарність. Підготовка педагогів за єдиною шкалою загальнолюдських цінностей з урахуванням національних особливостей визначена остовом здійснення модернізаційних та інноваційних процесів педагогічної освіти в сучасному європейському просторі.

Україна в рейтингу Глобального індексу конкурентоспроможності посідає 73 місце серед 144 країн світу. Конкурентна здатність держави цілковито залежить від її економічного рівня та забезпечення галузей економіки професійними кадрами, що є безумовною вимогою соціуму. Разом з тим, кожен кваліфікований робітник і фахівець повинні усвідомлювати як економічну так і соціологічну сутність своєї професійної діяльності.

Питанню підготовки майбутніх фахівців приділяють увагу здебільшого науковці та практики в галузі педагогіки (В. Андрущенко, В. Волкова, Р. Клопов, Н. Поліщук) та економіки (М. Кримова, Н. Ушакова). Також українські та зарубіжні вчені й практики висвітлюють в своїх працях суперечливості впровадження Болонського процесу (Г. Січкаренко), соціалізацію в освітньому середовищі (В. Луговий), формування інтелектуального капіталу (Є. Крихтін), особливості педагогічної світи в США (К. Грей), питання управління навчально-виробничим процесом ПТНЗ (С. Одайський), гуманістичне забезпечення професійної підготовки майбутнього фахівця в системі сільськогосподарської освіти в США (С. Тивончук, Е. Тивончук), акмеологічні особливості професійного становлення майбутніх фахівців пожежної безпеки (А. Майборода) особливості професійного становлення вчителя в США (Т. Чувакова), збереження інтелектуального потенціалу країни (А. Ручка, В. Піддубний),

обґрунтування особистісно орієнтованої освіти (В. Андрущенко, В. Луговий) та ін.

Мета статті полягає у розкритті суті соціологічної концепції вищої та професійно-технічної освіти в Україні.

Закон України «Про освіту» визначає освіту основою інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку суспільства і держави. У Законі України «Про вищу освіту» зазначено, що «навчально-виховний процес забезпечує можливість: здобуття особою знань, умінь і навичок у гуманітарній, соціальній, науково-природничій і технічній сферах; інтелектуального, морального, духовного, естетичного і фізичного розвитку особи, що сприяє формуванню знаючої, вмілої та вихованої особистості». Організаційні засади створення умов для професійної самореалізації особистості та забезпечення потреб суспільства і держави у кваліфікованих робітниках обумовлює Закон України «Про професійно-технічну освіту». До того ж існує затверджена Кабінетом Міністрів України Державна цільова програма розвитку професійно-технічної освіти на 2011-2015 роки, котра передбачає створення сприятливих умов для якісної підготовки робітничих кадрів згідно з пріоритетами державної соціально-економічної політики, орієнтованої на задоволення потреб особистості, суспільства і держави. У статті 6.2 Педагогічної Конституції Європи основними компетентностями педагога ХХІ століття визначені наступні: комунікативна, самоідентифікаційна, лідерська, дослідницько-аналітична, емпатійна та ін.

Система освіти та виховання є відкритою соціальною системою, що сприяє формуванню певних соціокультурних цінностей, норм, правил та моделей поведінки, створює духовне та предметне середовище виховання. Поступова втрата інститутом освіти своєї виховної функції провокує «порушення функції соціального контролю» [8, 217-218]. Сферу соціально належного визначає множина «раціонально усвідомлених і логічно сформульованих імперативів (правил, заборон, приписів тощо), в яких засоби підпорядковують досягненню мети». В освітніх практиках поряд з нормами як регуляторами соціальної поведінки застосовують ряд досить вагомих у функціонуванні інституту освіти деіндивідуалізованих стандартів взаємодій, представлених правилами, звичаями, традиціями [18, 191]. Безперечною в навчально-виховному процесі є активна діяльність студентського самоврядування та компетентна робота кураторів з підшефними студентськими групами.

Соціальне становлення молоді в процесі післяшкільного навчання відбувається в рамках навчально-виховного процесу, де превалує навчально-методична складова. Натомість ефективне виховання молодих громадян варто здійснювати в руслі прищеплення соціально-економічних цінностей [12, 148]. Важливим критерієм розвитку соціальної та культурної зрілості сучасної молоді є осмислення власного майбутнього, постійне професійне самовдосконалення та особистісне зростання. Молодь необхідно привчати дбайливо ставитися до матеріально-технічних цінностей задля гідного рівня життя. Адже залучення людини до власності і відповідальності є невід'ємним цивілізаційним процесом і економічною концепцією соціальності [1, 273]. Виконання цього положення можливе при коректному управлінні навчально-виховним процесом, відповідному рівні компетентності викладачів та дотриманні умов матеріально-технічного забезпечення.

Молодь в соціокультурному середовищі може споживати культурну спадщину двома основними шляхами: по-перше – спонтанно, безсистемно, різноспрямовано, а по-друге – організовано, цілеспрямовано, односпрямовано. Обидва шляхи співіснують з деякою мірою балансування за принципом взаємодоповнюваності. Освіта формує цілеспрямований процес і проектує результат соціалізації. Вибухоподібна акумуляція соціокультурної спадщини стає на заваді генетичній фіксації суспільних змін. Ця обставина визначає пріоритет соціокультурної детермінації формування особистості [9, 18-19]. Саме в освітньому середовищі молодь може не тільки збагатитись знаннями з природничих та гуманітарних дисциплін, але й отримати соціально врівноважений культурно-історичний багаж.

Свідома, раціональна поведінка молоді виявляється спочатку в старанному вивченні шкільних предметів, далі – навчальних дисциплін при здобутті кваліфікації та спеціальності. Аналіз результатів анкетування учнів 10-11-х класів загальноосвітньої школи м. Києва у квітні 2013 року дозволяє зробити певні висновки щодо рівня наполегливості старшокласників (вік респондентів варіював у межах 15-17 років) у навчанні. Таким чином було з'ясовано, що старшокласники вивчають шкільні предмети, котрі тісно пов'язані із запланованою професією (спеціальністю): «залюбки» – 65,15 % (58,14 – дівчата) та «старанно» – 33,33 (54,55 – юнаки). Змушує задуматись той факт, що 2,04 % майбутніх студентів навчаються «так собі» (порівну обидві статі) (рис. 1).

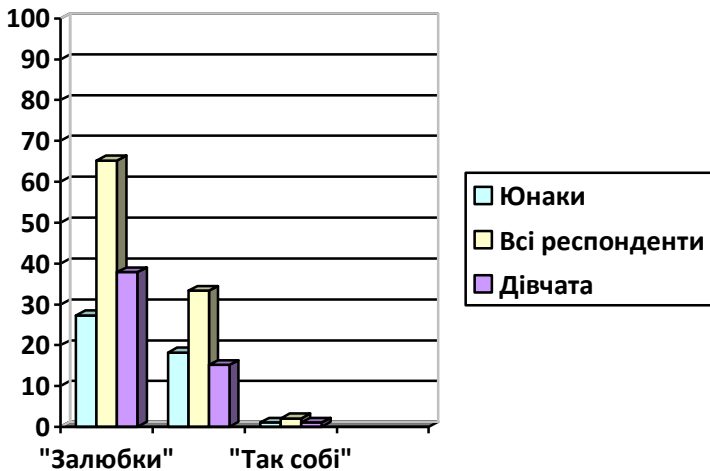

Рис. 1. Рівень наполегливості старшокласників у навчанні за 100 %-ю шкалою (результати опитування учнів 10-11-х класів у квітні 2013 року)

У ситуації соціально-економічних трансформацій існує необхідність в регулюванні поточної підготовки спеціалістів з метою попередження деформації в структурі освітнього потенціалу країни. Методи підготовки спеціалістів з вищою освітою варто змінити з точки зору більш вузької їхньої спеціалізації, орієнтованої тільки на формованні ринком нові види господарської діяльності, тобто готувати вузьких практиків, ніж теоретиків широкого профілю. Підготовці спеціалістів інших рівнів необхідно додати фундаментального характеру, тобто враховувати тривалість зберігання кваліфікації, можливість її мобільності й обміну між підрозділами і підприємствами [7, 72]. Врегулювання цієї проблеми можливе за умови збалансованої співпраці освітнього середовища та ринку праці.

На фоні фундаментальних змін соціально-економічного устрою визначальним критерієм економічних трансформацій в країні і важливою умовою її переходу до інноваційної моделі розвитку є формування конкурентоспроможного трудового потенціалу. У контексті формування сучасної структури підготовки робітничих кадрів важливої уваги заслуговує управління навчально-виробничим процесом професійно-технічних навчальних закладів відповідно до міжнародних стандартів підготовки кваліфікованих робітників та умов

ринку праці. На ринку праці заклади професійно-технічної освіти повинні не тільки формально, а й по факту стати повноправними партнерами серед суб'єктів господарювання. [10, 1]. Розробивши, теоретично обґрунтувавши та експериментально перевіривши систему управління навчально-виробничим процесом професійно-технічного начального закладу при провадженні державних стандартів підготовки робітників С. Одайський впровадив результати дослідження в діяльність восьми вищих професійно-технічних училищ, одного професійного училища, трьох центрів професійно-технічної освіти та семи професійних ліцеїв на території Чернівецької, Хмельницької, Тернопільської та Івано-Франківської областей [10, 3-4]. Якісна підготовка кваліфікованих робітників на території всієї держави має важливе значення для ведення народного господарства.

Ефективним засобом забезпечення та вдосконалення підготовки конкурентоздатних фахівців є застосування інноваційних освітніх технологій. Реалізація довгострокової освітньої стратегії передбачає комплексне вирішення взаємопов'язаних завдань таких як: моніторинг ринку праці, оптимізація науково-методичних та навчально-дидактичних ресурсів, відповідне матеріально-технічне забезпечення, удосконалення та оновлення технологій навчального процесу [15, 3-6]. Звичайно, це потребує регулювання надходження витраток з державного бюджету в освіту та їх використання. Також існує потреба в належному рівні підготовки робітників та матеріально-технічного забезпечення в навчальних центрах служби зайнятості.

Як саме навчання так і його особистісне спрямування здійснюються відповідно до освітньої програми. Отже чітке усвідомлення та належне виконання базових організаційних вимог до програм є безумовним. Зазначені вимоги окрім опису профілю, визначення цілей і результатів навчання, визначення компетентностей передбачають визначення адекватної обраним результатам методики навчання, викладання і оцінювання. Зазначені вимоги актуальні для кожної складової трициклової (визначеної Берлінським комюніке) вищої освіти – одного з найважливіших напрямів особистісної орієнтації навчання у вищій школі [11, 8]. Перед професорсько-викладацьким складом постає завдання підвищити рівень підготовки студентів до творчої діяльності, через навчальну роботу, зацікавленість до науково-дослідницької діяльності, звичку до систематичної самостійної розумової праці. Сучасний випускник вищої школи повинен вміти самостійно і вчасно приймати рішення в умовах найвищого ризику і невизначеності [12, 148], а це в нормативних документах обумовлено розвитком компетентностей.

Принцип основоположності результатів навчання та компетентностей створює необхідні умови для забезпечення орієнтації освітніх програм та власне кредитів на особистість студента. Акцент у навчанні зміщується від знань, прагнень, можливостей викладача до потреб студента, тому освітня програма повинна бути сфокусована на студентові, результатах навчання та формуванні компетентностей. У рамках Болонського процесу в системі Дублінських дескрипторів розроблено розмежування циклів освіти за результатами навчання, що отримали схвалення посадових осіб, відповідальних за вищу освіту, згідно з доповіддю «Рамка кваліфікацій для європейського простору вищої освіти» [11, 10]. Дублінські дескриптори основних загальних компетенцій декларовані п'ятьма компонентами, а саме: знання і розуміння; застосування знань і розуміння; формулювання суджень; здатність до навчання (навчальні вміння і навички); комунікації [4]. Рівень виконання вказаних умов прямо пропорційний спільному впливу освітнього та родинного середовища учнів та студентів, де освітня складова має більші масштаби.

Прикладом забезпечення професійної підготовки майбутнього фахівця може бути система сільськогосподарської освіти в США. Міністерство сільського господарства максимально забезпечує аграрний сектор науково-інформаційними ресурсами і координує впровадження знань [14, 516]. Американській системі освіти притаманний постійний контроль впродовж всього процесу. Українська ж система акцентує увагу на фінальній перевірці [3, 13]. У західних університетах студенти мають 60-80 письмових робіт за рік, що, за наявності академічних цінностей, незалежного оцінювання, сприяє формуванню самостійного мислення через письмо. В українського студентства помітна практика дискусій, живих діалогів, вміння мислити й розмірковувати під час усних заліків та іспитів, особливо з гуманітарних дисциплін [13, 333].

Монолітна система навчальної діяльності студентів оснований на фронтальній, індивідуальній та груповій діяльності. Впродовж фронтального навчання викладач спрямовує академічну групу на роботу в єдиному темпі, але при цьому складно досягти високої активності навчальних дій. Індивідуальний формат, котрому не властива пряма взаємодія студентів між собою, а контакти з викладачем нетривалі й обмежені, передбачає одноосібне вирішення студентом навчальних задач. Групова навчальна діяльність дозволяє реалізувати природне прагнення до спілкування, взаємодопомоги і співпраці та мала студентська група викликає інтерес дослідників не тільки як учасник академічної діяльності [11, 148-150]. Така навчальна

діяльність забезпечує студентів знаннями та паралельно формує всі види компетентностей, при цьому підвищуючи рівень їх соціальної активності.

Слабке використання практики багатоваріантності вищої освіти по термінах навчання, набору дисциплін, академічної мобільності студентів веде до того що, отримавши диплом з присвоєнням фаху і вийшовши на ринок праці, багато хто з них змушений шукати можливості додаткової освіти, щоб забезпечити собі належний ступінь фахової мобільності [7, 74]. Таким чином, соціальне становище молоді на ринку праці загострене через певний брак вакансій робітничих професій для кваліфікованих робітників, та надлишок трудових ресурсів з вищою освітою. Переважно пропозиції робочої сили складають молоді фахівці без професійного досвіду, що свідчить про наявність недоліків у системі підготовки кадрів та є індикатором необхідності якнайшвидшого реагування з боку держави на регулювання змісту процесу навчання [6, 1].

Освітні та наукові комунікації забезпечує та здійснює технологічна підсистема інформаційного середовища (засоби, методи, форми). Інформаційно-освітнє середовище формують електронні ресурси кафедри, деканату, бібліотеки сумісно зі студентами і викладачами. При цьому теоретичне ядро інформаційно-освітнього середовища складає педагогічна підсистема [5, 96]. Рівень сформованості педагогічної культури майбутніх педагогів беззаперечно продемонстрували дані, отримані шляхом самооцінки. Якщо 50 % опитаних студентів визначили достатнім свій рівень сформованості педагогічної культури, то високим – тільки 10 %; майже 50 % студентів мають низький рівень сформованості національної свідомості; світогляд мають: науковий – 24 %, релігійний – 16 %, не визначились – 60 %; не змогли визначити мету навчання за своїм предметом – 27 % студентів [11, 167]. Світовий освітній простір застосовує різні моделі призначення молодого вчителя на посаду і, відповідно, виконання обов'язків педагога. В Україні практикується призначення випускників педагогічних навчальних закладів на посаду вчителя після отримання диплому. У багатьох, здебільшого західних, країнах випускники педагогічних закладів отримують диплом і ліцензію вчителя-професіонала виключно після відпрацювання в школі як кандидати в учителі [19, 2].

В організації пізнавальної діяльності студентів необхідно використовувати такі форми й методи навчання, на яких предметом вивчення й оволодіння є вміння вирішувати цільові завдання на базі міцного знання основ теорії. Організаційно таке навчання може бути

побудовано у формі самостійної аудиторної роботи студентів над матеріалом навчально-методичних посібників, керівництв до дії, при своєчасній консультативній допомозі викладача. Навчальний матеріал ґрунтується на змістовних модулях, що є основними структурними одиницями навчального курсу і містять певний обсяг інформації, якою можна оперувати в процесі розумової діяльності студентів. Завдяки самостійній роботі з підручниками та методичним матеріалом вони (студенти) активно залучаються до роботи, глибше усвідомлюють мету й зміст діяльності, здатні складати план і програму власної роботи тощо [12, 150-153].

Рівень готовності молоді стати активними членами навчально-виховного середовища можливо частково визначити за результатами анкетування учнів 10-11 класів загальноосвітньої школи м. Києва у 2011 році. З переліку восьми показників цінностей освіти, кар'єру і духовний розвиток (інші п'ять позицій це – здоров'я, сім'я, матеріальний добробут, кохання та друзі) визначили першочерговими відповідно 2,04 %, 3,06 % та 10,2 % школярів; на друге й третє місце за ступенем важливості вказані позиції віднесли – 10,2 %, 6,12 %, 7,14 % та 14,29 %, 9,18 %, 10,2 % респондентів. Якщо проаналізувати рейтинг важливості вказаних трьох життєвих цінностей старшокласників разом за першим, другим та третім місцями, то серед них на перший план виходить духовний розвиток (27,54 %), далі – освіта (26,53 %) та кар'єра (18,36 %) (рис. 2).

Людина як суб'єкт діючий і мислячий трансформує з навколишнього середовища свій унікальний світ – культуру. Іншими словами, людська діяльність виконує соціокультурну творчу функцію [16, 219]. Визначення горизонту самореалізації та оволодіння певним рівнем культури визначає рівень можливостей для втілення професійних та особистісних якостей. Універсальний рівень освіти здатен забезпечити високі показники культури в суспільстві. Разом з тим «ефективність самовираження залежить від можливості спеціалізації в певній сфері експлікації». Характерно, що надмірна профільність в освіті спричиняє зниження культурного рівня суспільства. При цьому пріоритет універсальності зумовлює зниження якісного рівня експлікації [2, 73].

Соціокультурне існування молоді детермінується шляхом споживання наявної культурної спадщини. Спроба від'єднати натуралістичну концепцію буття від соціокультурних надбань призводить до волонтаризму в формуванні особистості [9, 17].

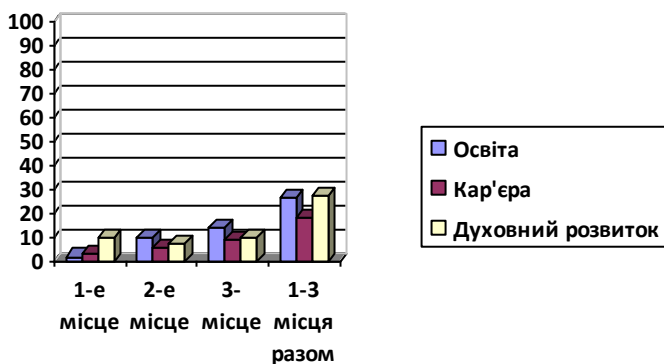

Рис. 2. Цінності старшокласників за 100 %-ю шкалою у 2011 році (в діаграмі відображені три показника з восьми)

Метакомунікації – це найефективніший спосіб і кращий інструмент для спілкування та взаєморозуміння викладача й студента. Вони як складова еволюції повинні стати звичкою в наступних поколіннях. Для досягнення цієї мети необхідно постійно вдосконалювати свої знання і професіоналізм в галузі освіти, працювати над подальшим підвищенням здатності до розуміння діалогу, партнерства, співробітництва, коаліції та інноваційних процесів навчання (з лекції В. Бльомерса, 2012 р.).

Інтелектуальний та людський капітал органічно пов'язані з його носієм – людиною, якісна властивість якого – спроможність до праці – визначає сутність і першого, і другого. Власник інтелектуального капіталу є професіоналом, що володіє унікальними і важко замінними спроможностями. Тому в умовах ринку він може одержувати заробітну платню, як носій робочої сили, і прибуток, як власник інтелектуального капіталу. Спроможність до праці окремо взятої людини одержує властивості інтелектуального капіталу під впливом множини особистісних та суспільних чинників [7, 67-69].

Інтелект – могутнє джерело пошуку контурів соціальної організації, яка б відповідала природі людини у всій повноті її ставлення до життя. Підтримка і захист інтелекту – найголовніший пріоритет державної гуманітарної політики [1, 274]. Недієвість економічних заходів, прогресуюча соціальна дезорганізація, що звузила простір для реалізації науковцями своїх функцій, а їх самих

поставила на межу виживання активізувала інтенсивний «відплив умів»: у 1991 році за межі України виїхало 39 докторів наук, у 1992 – 57, у 1993 – 68, а в 1994 році вже 90. У 1995-1997 роках Україну залишило близько 2000 докторів наук або 2 % від їхньої загальної кількості; при цьому, понад половини докторів наук, які виїхали з країни у 1997 році, працювали в установах та організаціях Міністерства охорони здоров'я; 11,8 % – в інститутах НАН України. Характерно і те, що з держави від'їздять, насамперед, спеціалісти, які працюють в галузі математичного аналізу, фізики твердого тіла, фізики напівпровідників, будівельної механіки, механіки твердого тіла, хірургії [1, 339].

Управління науково-технічним розвитком в Україні як і в усьому світі відбувається під впливом глобалізаційних процесів. Інтенсифікація взаємодії освітньої сфери з такими підсистемами, як: виробництво, наука, мистецтво, спорт, армія, релігія, засоби масової інформації тощо передбачає спільні, нейтральні та, навіть, супротивні дії [9, 21-22]. Обмін інформацією, висококваліфікованими фахівцями, перспективними науковими дослідженнями стають обов'язковою умовою економічного успіху багатьох країн світу [17, 128] і потребують державного регулювання на всіх етапах та рівнях науково-освітньої діяльності.

Підводячи підсумки зазначимо, що діяльність освітнього середовища зосереджена на забезпеченні народного господарства кваліфікованими та професійними кадрами. Не зважаючи на те, що в Законі України «Про освіту» першочерговою метою визначено всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, в реальності соціальні цінності молодь набуває навчаючись здебільшого на гуманітарних спеціальностях.

З початком втілення Болонських реформ необхідно було врахувати специфіку досвіду та надбань національної системи освіти. Впровадженню західної системи освіти, сформованої за інших соціальних умов в інший період розвитку суспільства, потрібен тривалий період адаптації для збереження виховної й світоглядної складової національного навчально-виховного процесу, традицій його організації. Вплив Болонських вимог не повинен нівелювати здобутки і традиції вітчизняної вищої та професійно-технічної освіти. Ситуація накладання Болонської системи на вітчизняну вимагає чіткого державного регулювання. Оскільки освіта є одним із головних чинників соціального й економічного прогресу, необхідне постійне удосконалення її державної і регіональної концепції.

Важливим завданням сучасного суспільства і держави є гармонійне поєднання освітнього, культурного та професійного становлення майбутнього фахівця. Сучасний досвід впровадження освітніх реформ демонструє наявність суперечностей між якістю науково-технічного фундаменту, попитом на молодих фахівців без досвіду роботи, рівнем їх соціально-культурного та професійного розвитку, а також вимогами сучасного ринку праці.

Професійне становлення молоді повинно відбуватись паралельно особистісному. Успіх молодої людини – це позитивне вираження застосування власного Я, основою якого виступає збалансованість профільної та універсальної освіти. Підтвердження унікальності особистості визначає актуальність професійного самовираження.

Майбутня професійна діяльність кожного із сьогоднішніх студентів відбуватиметься в соціальному середовищі трудового колективу. Задача освітян – сформувати високоосвічену особистість з просоціальною поведінкою. Разом з тим, кожен випускник коледжу, професійно-технічного училища, вищого навчального закладу мусить стати грамотним кваліфікованим робітником та фахівцем, адекватним потребам і запитам сучасного суспільно-економічного життя. До того ж, всі без винятку сфери праці існують для забезпечення благоустрою соціуму, враховуючи інтереси та потреби окремих суспільних одиниць.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрущенко В. П. Роздуми про освіту : статті, нариси, інтерв'ю / Віктор Андрущенко. – 2-е вид. допов. – К. : Знання України, 2008. – 819 с.
2. Волков О. Г. Освіта як експлікація Я [О.Г. Волков, В.А. Волкова] // Ірпінські міжнародні наук.-пед. читання. Матеріали других Ірпінських міжнародних науково-педагогічних читань на тему «Проблеми гуманізації навчання та виховання у вищому закладі освіти», 21-22 травня 2004 року. – Ч. 1, 2004. – Ірпінь, 2004. – С. 68-73.
3. Грей К. «Дивна концепція американської педагогіки // Психолого-педагогічні проблеми підготовки вчительських кадрів в умовах трансформації суспільства: Матеріали міжнар. наук.-теорет. конф. до 80-ї річниці НПУ ім. М.П. Драгоманова, 18-19 жовт. 2000 р. / Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова; [Редкол.: М.І. Шкіль (голов. ред.) та ін.]. – Вип. 1. – К., 2000. – С. 10-13.
4. Дублінська модель універсальних характеристик компетенцій (Дублінські дескриптори): [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.kneu.edu.ua/userfiles/dosl_univ_nauky/dublin_descr.pdf.

5. *Клопов Р. В.* Сучасні моделі використання інформаційних технологій у процесі професійної підготовки фахівців // Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих АПН України. Педагогічний процес: теорія і практика: зб. наук. пр. – Вип. 4. – К. : ЕКМО, 2008. – С. 94-102.
6. *Кримова М. О.* Забезпечення конкурентоспроможності молодих фахівців на ринку праці: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.07 / НАН України, Ін-т демографії та соц. досліджень ім. М.В. Птухи. – К., 2012. – 20 с.
7. *Крихтин Є. І., Головінов О.М.]* Освіта як чинник формування інтелектуального капіталу // Економіка. Актуальні проблеми підготовки фахівців в умовах реструктуризації органів регіонального управління. Вісник. – Вип. 2 (15). – Рівне, 2002. – С. 67-74.
8. *Литовченко І. В.* Відхилення у соціалізації молоді як наслідок порушення функціональності інституту освіти // Нова парадигма: [журнал наукових праць] / голова ред. В.П. Бех; Нац. пед. ун-т імені М.П. Драгоманова; творче об'єднання «Нова парадигма». – Вип. 107. – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2013. – С. 209-219.
9. *Луговий В.* Освіта і соціалізація людини // Соціальна педагогіка і адаптивність особистості / Київ. міжрегіон. ін-т удоскон. вчителів ім. Б. Грінченка; [Редкол.: В. Слюсаренко (голова) та ін.]. – Суми : ВВП «Мрія» ЛТД, 1994. – С. 16-27.
10. *Одайський С. І.* Управління навчально-виробничим процесом професійно-технічного навчального закладу при впровадженні державних стандартів підготовки робітників : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.06 / Держ. вищ. навч. закл. «Ун-т менеджменту освіти» НАПН України. – К., 2012. – 18 с.
11. Особистісно орієнтовані технології навчання і виховання у вищих навчальних закладах / [В.П. Андрущенко та ін.]; за заг. ред. В.П. Андрущенка, В.І. Лугового; АПН України, Ін-т вищ. освіти. – К. : Пед. думка, 2008. – 254 с.
12. *Поліщук Н.* Самостійна робота як важливий аспект професійної підготовки майбутнього фахівця з технологічної освіти // Збірник наукових праць. – Умань: ПП Жовтий, 2002- Ч. 3, 2010. – С. 147-155.
13. *Січкаренко Г. Г.* Суперечності впровадження Болонського процесу у вищу освіту України // Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова. Гілея: зб. наук. пр. – Історичні науки. Філософські науки. Політичні науки. – К. : 2010. – С. 331-337.
14. *Тивончук С. В.* Система сільськогосподарської освіти і дослідницької роботи в США як приклад гуманістичного забезпечення професійної підготовки майбутнього фахівця [С.В. Тивончук, Е.Я. Тивончук] // Ірпінські міжнародні наук.-

- пед. читання. Матеріали других Ірпінських міжнародних науково-педагогічних читань на тему «Проблеми гуманізації навчання та виховання у вищому закладі освіти», 21-22 травня 2004 року. – Ч. 2. – Ірпінь, 2004. – С. 514-519.
15. Ушакова. Н. М. Інноваційні навчальні технології як засіб вдосконалення підготовки конкурентоздатних фахівців // Актуальні проблеми та перспективи вдосконалення підготовки конкурентоздатних фахівців: Матеріали міжнар. наук.-метод. конф., 3-4 груд. 2001 р. / Київ. нац. торг.-екон. ун-т; [Редкол.: Н.М. Ушакова (відп. ред.) та ін.]. – К., 2001. – С. 3-6.
 16. Філософія: Навч. посіб. / [Л.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П.А. ндрущенко та ін.]; За ред. І.Ф. Надольного. – 6-е вид. випр. і допов. — К. : Вікар, 2006. – 455 с.
 17. Хомерікі О. А. Соціальний контекст економічного реформування сфери вищої освіти в ЄС // Нова парадигма: [журнал наукових праць] / голова ред. В.П. Бех; Нац. пед. ун-т імені М.П. Драгоманова; творче об'єднання «Нова парадигма». – Вип. 116. – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2013. – С. 128-136.
 18. Чепак В. В. Освіта у соціологічному вимірі: проблема синтезу визначень // Нова парадигма: [журнал наукових праць] / голова ред. В.П. Бех; Нац. пед. ун-т імені М.П. Драгоманова; творче об'єднання «Нова парадигма». – Вип. 112. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. – С. 187-199.
 19. Чувакова Т. Г. Професійне становлення молодого вчителя у США: Автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. пед. наук. 13.00.04 / Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. – К., 2004. – 20 с.

Ячна Н. И. Социологическая концепция высшего и профессионально-технического образования в Украине.

В статье рассматривается система образования в качестве механизма подготовки квалифицированных рабочих и специалистов для народного хозяйства, а так же как неотъемлемого института социализации молодежи. В образовательных методиках необходимо сбалансировать профильную, фундаментальную и социальную составляющие. Создание интеллектуального и социального капитала является важным заданием сферы образования. Воспитательный процесс и роль куратора сегодня имеют формальный характер, поэтому существует потребность в формировании их фактического статуса.

Ключевые слова: социология образования, компетентностный подход, европейские стандарты образования, компетентный педагог, сознательная молодежь.

Yachna N. I. Sociological concept of higher education and vocational training in Ukraine.

The article deals with the system of education as a mechanism of training qualified workers and specialists for national economy, as well as an essential institution of socialization of young people. Educational methods should have balanced specialized, fundamental and social components. The development of intellectual and social capital is an important task of education. Educational process and the role of mentor are currently formal, which necessitates the development of their actual status.

Keywords: sociology of education, competency approach, European standards of education, qualified teacher, conscious young people.

Крячко В. І.

**ЕТНОСОЦІОЛОГІЯ РЕЛІГІЇ: ОПЦІОНАНТИ
КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЇ**

У статті здійснено спробу експлікації деяких опціонант концептуалізації етносоціології релігії. Проаналізовано деякі базові підходи до розуміння соціології релігії та етносоціології у науковій літературі, а також у їх контексті запропоновано деякі теоретичні компоненти етносоціології релігії.

Ключові слова: соціологія, соціологія релігії, етносоціологія, етносоціологія релігії, опціонанти.

Актуальність дослідження цієї проблематики пов'язана із контекстом етноглобалізаційних тенденцій та опціональних реактивних самоактуалізованих етноантитенденцій до етнорелігійного самовизначення. Більшість сучасних держав є поліетнічними, полірелігійними та поліконфесійними етносоціальними організаціями. Тому проблема взаємодії різних релігійних просторів з різними етнічностями в епоху глобалізації є, на нашу думку, надзвичайно актуальною.

Глобалізаційні тенденції створюють запит на створення соціоєвалюаційної програми ідентифікації та прогнозування соціальних процесів, які відбуваються в етнорелігійному світовому просторі. Розробці окремих частин цієї соціоідентифікаційної програми можуть слугувати напрацювання у такій новій міждисциплінарній галузі соціологічних знань як етносоціологія